

feb 18, 2009

Sigmaplan maakt Amerikanen jaloers

-- (tijd) - In Kruibeke zitten de werken voor de aanleg van een gecontroleerd overstromingsgebied van meer dan 600 ha op kruissnelheid. De zone Kruibeke-Bazel-Rupelmonde is een van de belangrijke projecten van het Sigmaplan. De grootschalige manier waarop men daar de Schelde weer ruimte geeft en tegelijk het gebied beveiligt tegen overstromingen met behoud van de natuur is uniek. Zelfs het Amerikaanse Army Corps of Engineers is na de overstromingen in New Orleans komen kijken hoe het moet.

Aan de Scheldelei in Kruibeke staat een werkkeet van de Vlaamse overheidsdienst Waterwegen en Zeekanaal (W&Z). Ze hangt vol foto's, plannen, tekeningen en informatie over het Sigmaplan, het Vlaamse equivalent van de Nederlandse Deltawerken. Dat plan moet het stroomgebied van de Schelde en haar bijrivieren beter beschermen tegen stormvloeden.

De Vlaamse overheid werkte het Sigmaplan uit na de overstromingen van 3 januari 1976 die onder meer Ruisbroek onder water zetten. Het werd ondertussen geactualiseerd.

Die 'informatievloed' over het Sigmaplan is geen overbodige luxe. Het plan heeft een impact op de leefwereld van meer dan 18 gemeentes, omvat meer dan 50 projecten en zal tegen 2030 882 miljoen euro kosten. Kruibeke is de norm voor de andere overstromingsgebieden langs de Schelde en wordt meegefinancierd door Europa.

Kruibeke-Bazel-Rupelmonde is zowel technisch als financieel (80 miljoen euro) een van de belangrijke onderdelen. De werken begonnen in de jaren 80 en zitten nu eindelijk op kruissnelheid. Aan elk facet van het project wordt gewerkt en het sluizencomplex, dat essentieel is voor de werking van het overstromingsbekken, nadert voltooiing. Tegen 2011 moet het volledige project klaar zijn.

De werken in Kruibeke leiden al jaren tot controverse. De protestacties van de Kruibeekse burgemeester Antoine Denert zijn 'wereldberoemd'. Elke dinsdagavond, al zes jaar lang, vertrekt vanuit het gemeentehuis van Kruibeke een protestmars tegen de potpolder. 'Ze zeggen dat we gek zijn, maar we zijn gewoon overtuigd van ons gelijk', zei Denert onlangs in Het Nieuwsblad. Hij vindt het project compleet nutteloos. Volgens hem wordt een groot deel van een natuurhistorisch landschap van 500 jaar oud compleet verwoest. Voor niets.

uniek in de wereld

'Men beseft het niet echt, maar wat hier in de zone Kruibeke-Bazel-Rupelmonde wordt gebouwd is uniek in de wereld', zegt Leo Clinckers, algemeen directeur van Waterwegen en Zeekanaal (W&Z), als we samen met hem in een 4x4 de gigantische 'bouwwerf' verkennen. Clinckers en zijn team beheren via W&Z alle bevaarbare wateren en de gronden erlangs in het midden en westen van Vlaanderen. Het gaat om 700 km waterwegen en circa 1.000 ha terreinen, exclusief alle overstromingsgebieden die nog eens 1.600 ha bestrijken.

Clinckers: 'We hebben hier natuurlijk geen superchip of zo ontwikkeld waarmee we groots in de media kunnen uitpakken. Maar de manier waarop we op dergelijke schaal het waterstandspeil van het Zeescheldebekken gaan controleren, is uniek. We bouwen geen betonnen dijkconstructie maar geven via een combinatie van natuur en sluizen opnieuw meer ruimte aan de stroom. Wij combineren overstromingsbeleid met natuurontwikkeling en recreatie. Ingenieurs van het US Army Corps of Engineers kwamen hier na de overstromingen in New Orleans kijken hoe het moet. We kregen Franse en Britse tv-ploegen over de vloer. We beseffen het niet altijd, maar in het bouwen van dijkinfrastructuur zijn we groot.'

Aan het Sigmaplan ging jaren voorbereiding vooraf in het Waterbouwkundig Laboratorium in Borgerhout. Ingenieurs knutselden daar allerlei overstromingsscenario's in miniatuurversie in elkaar. Op basis van hun testen werden de meer dan 50 projecten langs het Zeescheldebekken op elkaar afgestemd. 'Geen sinecure', benadrukt Clinckers. 'Het zogenaamde gecontroleerde overstromingsgebied Groot-Kruibeke heeft een impact op alle andere projecten omdat hier de top van de golf van de Schelde bij stormtij moet worden afgesneden.'

Door de trechtervormige monding van de Schelde stijgt het water van de rivier bij stormtij niet gelijkmatig over de hele lengte. Integendeel, van op zee wordt een enorme golf water de monding in gestuwd. Aangezien de rivier van daaruit steeds smaller wordt, blijft het water stijgen naarmate het verder landinwaarts rolt. De top van die golf kan bij hevige noodweer veel hoger zijn dan het verwachte hoogwaterpeil.

'Nu veroorzaakt dat statistisch gezien eenmaal in 70 jaar overstromingen zoals in 1976 in Ruisbroek', zegt Wim Dauwe, ingenieur en afdelingshoofd van W&Z. 'Als Kruibeke klaar is, daalt het risico op overstromingen in het volledige Zeescheldebekken tot één keer in 350 jaar.' Dauwe schat de opvangcapaciteit van het 'natuurlijk opvangbekken' op circa 50 miljoen m3.

Sluizen

De polders van Kruibeke, Bazel en Rupelmonde zijn ideaal gelegen om op het juiste moment de top van de golf af te snijden en het overtollige water even te bergen, tot de hoogste nood voorbij is. Daarvoor moet echter zwaar ingegrepen worden in de natuurlijke biotoop.

Aan de Schelgedijk van Kruibeke loodst projectingenieur Stefaan Nollet ons langs twee grote betonnen complexen die bij nader inzien sluizen blijken te zijn.

'Het Kruibekegebied telt 8 km Schelgedijken. Die worden verlaagd van 8,35 tot 6,8 m, waardoor het Scheldewater gecontroleerd in het 600 ha achtergelegen gebied kan stromen. Om overstroming te vermijden in de dorpen, bouwen we landinwaarts een hoge ringdijk waarvan de top 8,35 m boven het zeespiegelniveau ligt. Die ringdijk houdt het water vast tot het gevaar is geweken. Een uitwateringssluus zorgt ervoor dat het water terug naar de Schelde stroomt. Om de slikken en schorren en de weidevogelgebieden in het overstromingsgebied van voldoende water te voorzien bij gewoon tij, wordt een inwateringssluus gebouwd die Scheldewater gecontroleerd binnenlaat.'

Telkens als het waterpeil in de Schelde daalt, stroomt het water opnieuw weg via de uitwateringssluus en staat de polder afwisselend wel en niet onder water.

In Bazel en Rupelmonde worden nog eens zes sluizen gebouwd, maar die zijn veel kleiner.

Ondertussen is men gestart met het afschrappen van de Schelgedijken. Dat moet geleidelijk, want men moet wachten tot de ringdijk in orde is. Er wordt gewerkt van zuid naar noord, van Kruibeke naar Rupelmonde. Er vond een vijftal onteigeningen plaats, vooral vakantiehuisjes, aldus Nollet.

Clinckers: 'Dat betekent niet dat de polders hier constant blank zullen staan, zoals vele mensen denken. Het gecontroleerd overstromingsgebied treedt enkel in werking bij extreem stormtij. Dat komt een tot twee keer per jaar voor en dan sluiten de sluizen hun kokers af. De hoeveelheid binnenstromend water is sterk afhankelijk van het waterpeil in de Schelde. Soms zal er amper genoeg water binnenstromen om een vijvertje te vullen. Enkel bij extreem noodweer zal het volledige gebied overstromen, maar dat valt een keer in honderd jaar voor.'

Scheldekaaien

De volgende twee jaar worden tal van andere Sigma-projecten aangevat. Tegen 2015 moeten de meeste klaar zijn. De belangrijkste zijn de Hedwige-Prosperpolder langs het Verdrongen Land van Saeftinghe (gestart in 2008), de Kalkense Meersen (start in 2010), de Durmevallei, de Vlassenbroekse polder (2010), de Dijlemonding aan het Zennegat (2010), de vallei van de Grote Nete (2015), de Grote Wal in Kastel (2010) en de nieuwe waterkering in Antwerpen.

De herinrichting van de nieuwe Scheldekaaien (de waterkering moet 90 cm hoger tot 9,25 m over een lengte van 6 km) gebeurt in overleg met het Antwerpse stadsbestuur en maakt deel van het Antwerpse masterplan, dat in het najaar moet klaar zijn. De kosten voor W&Z worden geraamd op meer dan 100 miljoen euro, maar het kostenplaatje ligt waarschijnlijk hoger. De werken starten in het beste geval in 2011.

Tegen 2011-2012 moeten ook alle Sigmadijken (512 km) klaar zijn. Niet alleen om water tegen te houden, maar ook om op te fietsen en te wandelen.

Marc DE ROO